

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

**Analýza prostorové diferenciacce volebních
výsledků ČSSD ve volbách do Poslanecké
sněmovny v letech 2013-2017**

Bakalářská práce

Autor práce: Michal Mencl

Studijní program: Sociologie

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne .....

Michal Mencl

Bibliografický záznam

MENCL, Michal. *Analýza prostorové diferenciacie volebních výsledků ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2013-2017*. Praha, 2018. 47 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D.

Rozsah práce: 55 121 znaků

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je analyzovat územní diferenciaci volební podpory ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2013–2017. Analýze parlamentních voleb v těchto letech se doposud věnuje velmi málo prací. Nejdříve dojde na základě metod volební geografie k definování území, na kterém získali sociální demokraté poměrově největší podporu. Posléze jsou pomocí statistických metod (lineární regrese) určeny charakteristiky, které takové území vykazuje. Tím dojde i k určení nezávisle proměnných, které podmiňují volební podporu ČSSD nejvíce. Jednotkou analyzovaného území jsou okresy České republiky. Práce dochází k závěru, že voličská základna ČSSD se v tomto období příliš nezměnila. Poměrově největší podporu získala ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2013–2017 v téměř stejných okresech České republiky. Dále měla ČSSD větší podporu v okresech s vyšší nezaměstnaností, menším podílem vysokoškoláků, menším podílem osob v exekuci a větším podílem starších osob.

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to analyze the territorial differentiation of ČSSD election support in elections to the Chamber of Deputies in 2013–2017. The analysis of parliamentary elections in these years has so far been the subject of very few studies. First of all, on the basis of electoral geography methods the territory where the Social Democrats gained the most support is defined. Then, using the statistical methods (linear regression), the characteristics of such a territory are determined. This will also define the independent variables that determine the ČSSD election support the most. The unit of the analyzed area are districts of the Czech Republic. The bachelor thesis concludes that the ČSSD electoral base did not change much in this period. In addition, ČSSD gained the most support in 2013–2017 in the same districts of the Czech Republic. The ČSSD received more support in districts with higher unemployment, a lower proportion of university graduates, a lower proportion of people in execution and a higher proportion of older people.

Klíčová slova

volební geografie, ČSSD, volební výsledky, prostorová diferenciacce, regresní analýza

Keywords

electoral geography, ČSSD, election results, spatial differentiation, regression analysis

Title

Analysis of the spatial differentiation of electoral results of the ČSSD in the elections to the Chamber of Deputies in 2013-2017.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé práce doc. PhDr. Ing. Ondřeji Císařovi, Ph.D. za jeho čas, cenné rady a odborný dohled.

Obsah

ÚVOD	2
1. CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	3
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	5
2.1 VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY	5
2.2 ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ	6
2.3 VOLEBNÍ GEOGRAFIE	7
2.4 PROSTOROVÁ DIFERENCIACE VOLEBNÍCH VÝSLEDKŮ	8
2.4.1 <i>Vlivy na prostorovou diferenciaci volebních výsledků</i>	8
2.5 TEORIE KONFLIKTNÍCH LINÍ	11
3 METODIKA VÝZKUMU A ZDROJE DAT	13
3.1 ÚROVEŇ ÚZEMÍ	13
3.2 DATA	13
3.4 NEZÁVISLE PROMĚNNÉ	14
3.5 METODY PRÁCE	16
3.6 OMEZENÍ VÝZKUMU	17
4 ANALÝZA PROSTOROVÉ DIFERENCIACE VOLEBNÍCH VÝSLEDKŮ ČSSD	19
4.1 URČENÍ ÚZEMÍ (STABILNÍ) VOLEBNÍ PODPORY ČSSD V LETECH 2013 A 2017.....	19
4.1.1 <i>Území volební podpory ČSSD v roce 2013</i>	19
4.1.2 <i>Území volební podpory ČSSD v roce 2017</i>	20
4.1.3 <i>Území stabilní volební podpory ČSSD mezi roky 2013 a 2017</i>	22
4.2 ANALÝZA VZTAHU VOLEBNÍ PODPORY ČSSD A NEZÁVISLE PROMĚNNÝCH.....	23
4.2.1 <i>Volby do PS 2013</i>	23
4.2.2 <i>Volby do PS 2017</i>	25
4.2.3 <i>Vliv vývoje proměnných na volby do PS 2017</i>	26
4.3 HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ	27
ZÁVĚR	29
SUMMARY	31
POUŽITÁ LITERATURA	32
ELEKTRONICKÉ ZDROJE A DATA.....	35
TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	36
SEZNAM PŘÍLOH	39
PŘÍLOHY	40

Úvod

Česká strana sociálně demokratická (dále jen „ČSSD“) patří na území České republiky ke stranám s nejdelší historií. Během komunistické éry strana působila v rámci exilu. [Pšeja 2003: 181–182] Po roce 1989 se znovuobnovením svobodných a demokratických voleb se sociální demokracie a další strany opět mohly plnohodnotně ucházet o voličskou přízeň. To se také stalo impulsem pro volební geografy, kteří tak mohli analyzovat volební výsledky jednotlivých stran smysluplným způsobem. [Bernard, Kostelecký 2014: 24] O něco podobného se pokusím i já. Ve své bakalářské práci se budu zabývat prostorovou diferenciací volebních výsledků ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny (dále jen „PS“) v letech 2013–2017. Analýzou volebních výsledků politických stran se v českém prostředí zaobírá vícero autorů, ovšem jedná se o starší volby do PS. Analýze voleb do PS v letech 2013–2017 je věnováno velmi málo textů, což je jeden z důvodů, které mě motivovaly k sepsání práce na toto téma.

V teoretické části nejdříve krátce popíšu specifika voleb do PS a přiblížím základní hodnoty a principy, na nichž stojí sociálnědemokratická politika.

Dále se budu zabývat oborem volební geografie, přičemž se zaměřím na jednu z důležitých oblastí – prostorovou diferenciaci volebních výsledků. V návaznosti na tuto oblast studia volební geografie přiblížím i faktory, které volební podporu politických stran do jisté míry podmiňuje. V rámci studia prostorové diferenciaci volebních výsledků se také často využívá i tzv. teorie konfliktních linií. Té věnuji následující část práce. Zmíněná teorie, podmiňující faktory a popis hodnot, ze kterých ČSSD vychází, mi taktéž poslouží jako inspirace pro výběr indikátorů / nezávisle proměnných, jejichž vliv na volební podporu ČSSD budu analyzovat.

V metodologické části práce představím data a především to, jakým způsobem budu podmíněnost volební podpory ČSSD analyzovat. Dále popíšu každou nezávisle proměnnou zvlášť, přičemž zmíním i to, jakým způsobem jsem ji nadefinoval. Přiblížím i omezení, s nimiž budu muset ve svém výzkumu počítat.

V analytické části nejdříve určím tzv. území volební podpory a tzv. území stabilní volební podpory. Následně již za pomoci kvantitativních statistických metod zjistím, které nezávisle proměnné ovlivnily volební výsledky/podporu ČSSD nejvíce a jakým způsobem. Všechny analýzy budu provádět na úrovni okresů České republiky (dále jen „ČR“).

V závěrečné části práce shrnu nejdůležitější zjištění z výzkumu, čímž současně otevřu prostor pro diskusi.

1. Cíle a výzkumné otázky

Obecnou charakteristikou sociálnědemokratické politiky je, že se snaží redukovat rozdíly mezi sociálními třídami, a tím vytvářet prostředí, v němž by každý měl mít stejná sociální práva a jistoty. Jinými slovy sociálnědemokratická politika cílí na ty, kteří pomoc potřebují nejvíce (senioři, nezaměstnaní, sociálně slabší apod.). Dále existují skupiny obyvatel s určitými charakteristikami, u nichž lze očekávat větší podporu ČSSD. [ČSSD 2017: 3-5] Důležitými determinanty volební podpory jsou i socioekonomické rozdíly mezi jednotlivými okresy ČR. Na základě tohoto jsem určil několik nezávisle proměnných: *důchody, sociální dávky, nezaměstnanost, exekuce, město–venkov, věk, vzdělání a vlastníci–pracující*. K výběru nezávisle proměnných jsem vycházel i z tzv. teorie konfliktních linií.

Cílem bakalářské práce bude analyzovat prostorovou diferenciaci volební podpory ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2013 a 2017. Zpočátku se zaměřím na identifikaci území, kde měla ČSSD volební a stabilní volební podporu. Zajímat mě bude především, jestli v tomto období došlo k výraznějším změnám, či podpora zůstala v rámci okresů ČR podobná. Dále na základě mnou určených nezávisle proměnných budu analyzovat podmíněnost volební podpory pro jednotlivé volby zvláště, posléze se zaměřím na vliv vývoje proměnných na volby v roce 2017. Zajímat mě bude, které z nezávisle proměnných ovlivnily prostorovou diferenciaci volebních výsledků ČSSD nejvíce a jakým způsobem.

Hlavní cíl

Analyzovat územní volební podporu ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2013 a 2017.

Dílčí otázky

1. Jak vypadalo území volební podpory ČSSD pro volby do PS 2013 a 2017?
2. Ve kterých okresech České republiky měla při volbách do PS 2013 a 2017 ČSSD stabilní volební podporu?

3. Jaké nezávisle proměnné ovlivnily volební podporu ČSSD při volbách do PS 2013 a 2017?
4. Vývoj jakých proměnných mezi roky 2013 a 2017 ovlivnil volební podporu ČSSD ve volbách do PS v roce 2017 nejvíce a jakým způsobem?

2 Teoretická východiska

V teoretické části práce nejdříve krátce přiblížím specifika voleb do Poslanecké sněmovny. Dále uvedu hodnoty, ze kterých vychází politika ČSSD. Posléze se budu věnovat volební geografii, konkrétně jedné z její oblastí studia – prostorové diferenciaci volebních výsledků. Závěrem teoretické části představím teorii konfliktních linií.

2.1 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Ve své bakalářské práci se věnuji volební podpoře ČSSD ve volbách do PS v letech 2013 a 2017. Proto je zpočátku důležité se na volby do PS podívat širší optikou a přiblížit jejich specifika.

Volby do PS řadíme do tzv. *voleb prvního řádu* (dále jen „VPŘ“). Pro *volby druhého řádu* jsou typické například: volby do krajských zastupitelstev nebo volby do Evropského parlamentu. Ve VPŘ je vyšší volební účast. [Šaradín 2008: 32–33]

Dále VPŘ poskytují méně šancí prosadit se menším a novým stranám. Voliči se více rozhodují stranicky, než aby podporovali konkrétní jedince. [Šaradín 2008: 32, 38] Především mají VPŘ přímý vliv na rozdělení moci. [Strmiska et al. 2009: 32]

Česká republika svojí formou vlády odpovídá běžně uznávaným a institucionalizovaným kritériím parlamentní republiky (parlamentarismus). Hlavním znakem takového politického uspořádání je závislost a odpovědnost vlády před parlamentem. [Kysela 2003: 3] Vstoupením Ústavy ČR v platnost došlo k rozdělení státní moci na: moc zákonodárnou (Parlament ČR), moc soudní a moc výkonnou. Moc zákonodárná byla svěřena Poslanecké sněmovně a Senátu ČR. [Poláková 2015: 14]

Mezi hlavní kompetence poslanců patří: tvorba zákonů, schvalování státního rozpočtu, zamítnutí návrhu zákona navrženého Senátem, přijmutí neschváleného návrhu zákona Senátem atd. Stěžejní funkcí PS je ovšem kontrola vlády. [Kostelecký 2015: 16] PS čítá na 200 poslanců, kteří jsou v téměř pravidelných (čtyřletých) intervalech obměňováni. [Ústava 1993: čl. 14, odst. 8] Kandidovat do PS mohou všichni občané, kteří dovršili věku 21 let. [Ústava 1993: čl. 19, odst. 1]

„*Volby do Poslanecké sněmovny se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásady poměrného zastoupení.*“ [Ústava 1993: čl. 18, odst. 1] Kandidáti se neúčastní voleb jako jednotlivci, ale vždy pouze na kandidátní listině dané strany. Voliči tedy volí konkrétní stranu. Cílem je zajistit, aby

„počty mandátů získaných jednotlivými volebními stranami proporcionálně odpovídaly jejich podpoře mezi voliči“. [Poláková 2015: 15]

2.2 Česká strana sociálně demokratická

Poněvadž budu analyzovat volební výsledky ČSSD, je důležité přiblížit i základní hodnoty, ze kterých vychází její politika. Dále určím i skupiny obyvatel, na které je politika ČSSD primárně namířena. Tyto základní údaje se mi také stanou inspirací pro výběr některých nezávisle proměnných, jejichž vliv na volební výsledky budu analyzovat.

ČSSD řadíme do tzv. rodiny sociálnědemokratických/socialistických stran reprezentujících levý střed politického spektra. [Mikešová 2015: 36]

Základní hodnoty ČSSD vycházejí z humanismu. Nejdůležitějšími prioritami tedy jsou: svobodný, důstojný a odpovědný život všech lidí, respekt k občanským svobodám a lidským právům, rovnost všech lidí bez výjimek, solidarita a sociální spravedlnost. [ČSSD 2017: 3-4]

„Proto sociální demokracie usiluje o vytváření důstojných životních podmínek pro důchodce, rodiny s dětmi, nemocné a zdravotně postižené, nezaměstnané, jakož i jinak znevýhodněné skupiny žijící v nouzi nebo jinak obtížné situaci.“ [ČSSD 2017: 5]

Formování prvních hnutí, která svým smýšlením a ideologií odpovídala nynější ČSSD, můžeme pozorovat na českém území již v 60. letech 19. století. ČSSD má tak v rámci českých politických stran nejdelší tradici, kterou nepřerušila ani komunistická nadvláda, i když na území bývalého Československa byla strana zakázána. V období mezi roky 1948–1989 působila strana v rámci exilu, čímž nedošlo k porušení její kontinuity. [Pšeja 2003: 181–182]

V porevolučním období strana nedosahovala výraznějších úspěchů. Vše se změnilo nástupem Miloše Zemana do čela strany v roce 1996. [Pšeja 2003: 182]

Ve volbách do PS roku 1996 ČSSD získala 26,4 % hlasů, a stala se tak druhou nejsilnější stranou. První skončila ODS s 29,26 % hlasů. [Mikešová 2015: 36]

V předčasných volbách roku 1998 ČSSD skončila na prvním místě se ziskem 32,3 % hlasů. Poprvé od vzniku samostatné České republiky mohla zaujmout pozici vládní strany. ČSSD utvořila menšinovou vládu a byla nucena uzavřít tzv. opoziční smlouvu s ODS. [Pšeja 2003: 184]

V roce 2002 ČSSD získala 30,2 % hlasů a volby vyhrála. Tyto volby potvrdily dominanci sociálních demokratů a přinesly i pozitivní informace o komunální podpoře, která byla do té doby velmi nevyrovnaná. [Pšeja 2003: 186–187]

Novým předsedou a premiérem po Vladimíru Špidlovi se stal Jiří Paroubek, který vedl stranu do voleb v roce 2006. [Mikešová 2015: 36] Ty ČSSD nevyhrála, ovšem zaznamenala nejlepší volební výsledek, a sice 32,3 % hlasů. První skončila ODS. [Havlík 2010: 12–14]

Volby v roce 2010 ČSSD vyhrála ovšem se ziskem 22,1 % hlasů, což bylo ze strany hlavních představitelů považováno za neúspěch. [Havlík 2010: 14–15] Obdobného výsledku (20,5 %) dosáhla strana v předčasných volbách v roce 2013. [Mikešová 2015: 36]

Ovšem poslední volby do PS v roce 2017 znamenaly pro ČSSD nejhorší volební výsledek od počátku 90. let minulého století. Strana se ziskem 7,27 % obsadila až šesté místo. [volby.cz]

2.3 Volební geografie

Fakt, že politické orientace se prostorově liší, je jeden ze základních jevů volebního chování. S postupným zaváděním všeobecného hlasovacího práva se volby (volební chování) staly součástí vědeckého zájmu. Jednou z disciplín, která se touto problematikou zabývá, je volební geografie. [Pink 2005: 148]

Volební geografie je subdisciplínou na pomezí geografie a politologie, přičemž využívá vědomostí i ze sociologie a ekonomie. Ústředním zájmem volebních geografů je identifikace prostorových vzorců volebního chování. Snaží se identifikovat oblasti, kde kandidáti nebo strany získávají svou podporu, a naopak i určovat, která z voličských skupin je náchylnější k volbě daného kandidáta nebo strany. Obecně můžeme volební geografii definovat jako disciplínu studující geografické aspekty voleb (průběh, organizace a výsledky). [Johnson 2000: 4]

V rámci volební geografie se hojně využívá teorie konfliktních linií, kterou na konci 60. let 20. století představili Seymour Martin Lipset a Stein Rokkan. [1967] Teorii konfliktních linií se budu zabývat v samostatné kapitole a stane se jedním z důležitých východisek pro výběr nezávisle proměnných v analytické části práce.

Volební geografie se stala součástí vědeckého výzkumu v zemích, které mají dlouholetou tradici demokratických voleb. Toto tvrzení ovšem neplatí pro situaci v České republice, kde se začala plně etablovat až v 90. letech. Po pádu komunistického režimu a po opětovném nastolení svobodných demokratických voleb se výzkumníkům znovu naskytla příležitost analyzovat volby smysluplnějším způsobem. [Bernard, Kostecký 2014: 24; Madleňák 2010: 129]

Prvním porevolučním zjištěním bylo, že absence soutěživých voleb po dobu několika desetiletí neměla zásadnější vliv na vzorce volebního chování a regionální odlišnosti, jak by se dalo předpokládat. [Jehlička, Sýkora 1991] Ve stejném roce publikovali svoji studii i Kostecký a Blažek [1991]. Autoři se zaměřili na podporu osmi stran na území Čech a Moravy. Za pomoci regresní analýzy se pokusili charakterizovat vlivy mezi podporou jednotlivých stran a jimi určenými nezávisle proměnnými.¹ Tato studie je zásadní vzhledem k mé práci, jelikož v analytické části budu postupovat obdobně.

2.4 Prostorová diferenciací volebních výsledků

Volební geografové se v současnosti zaměřují na studium hned několika oblastí. V návaznosti na stanovené cíle práce je pro mě nejdůležitější oblastí studia „*prostorová diferenciací volebních výsledků a faktory podmiňující tuto diferenciací, především konfliktní linie ve společnosti*“. [Pink 2005: 150]

Prostorová diferenciací volebních výsledků patří k hlavní oblasti zájmu volebních geografů, kteří se především orientují na ovlivňující faktory. Jedná se na například o: regionální míru nezaměstnanosti, náboženské vyznání, rozmístění sociálních vrstev apod. V tomto zaměření vědci také často využívají teorii konfliktních linií [Pink 2005: 150–151]

2.4.1 Vlivy na prostorovou diferenciací volebních výsledků

Vzhledem k tématu práce musím přiblížit faktory, které by mohly ve vztahu k ČSSD podmiňovat prostorovou diferenciací volebních výsledků.

Prvním z nich je závěr studie Jehličky a Sýkory [1991], že prostorové vzorce volebního chování té doby můžeme do jisté míry vysvětlit variabilitou prvorepublikových volebních výsledků. Další studie tento závěr ovšem lehce modifikovaly. U různých

stran je stabilita různě velká. Konzistentněji se jeví pravicové strany. K této modifikaci napomohl nerovnoměrný socioekonomický rozvoj během komunistické éry, čímž došlo k oslabení původních historických souvislostí. [Kostecký, Bernard, Simon 2014: 244]

V České republice dále můžeme najít dvě historické oblasti, které vykazují jistá specifika ve volebním chování. První z nich je oblast tzv. Sudet, kde došlo po skončení 2. světové války ke kompletní výměně obyvatelstva. Druhou oblastí je Morava, kde silněji převažuje levicové volební chování. [Bernard 2015: 114]

Při analýze voleb do PS 2010 Bernard [2015: 116] dochází k závěru, že „... v *Sudetech se projevují stejné efekty jako v ostatních oblastech republiky s nepříliš příznivou sociální skladbou. Koncentrace nižších sociálních tříd a nezaměstnanost vedou k nadproporcionálnímu oslabení podpory pravicových stran, a naopak k podpoře stran levicových. Specifický ‚faktor Sudet‘, který by působil ještě nad rámec těchto vlivů, jsme v datech neprokázali*“.

V případě Moravy dochází autor k obdobnému závěru. „*V případě Moravy tedy lze hovořit o jistém makroregionálním specifiku, které se projevuje nad rámec celorepublikových vlivů, nicméně jedná se o specifikum relativně slabé.*“ [Bernard 2015: 116]

V návaznosti na tato zjištění nebudu do analýzy zařazovat proměnné, které by reflektovaly specifika dvou výše zmíněných oblastí.

Dalším determinantem diferenciací volebních výsledků je ekonomická situace v okresech ČR, přičemž důležitým ukazatelem ekonomiky je nezaměstnanost [Wright 2012] Mikešová a Šimon [2015: 121] si stanovili hypotézu, že voliči v České republice v regionech s vyšší nezaměstnaností mají spíše tendenci volit levicové strany (ČSSD). Do analýzy použili i některé proměnné, které na první pohled přímo s nezaměstnaností nesouvisí – *podíl vysokoškoláků a podíl lidí starších 65 let.*

„*Ačkoliv se nezaměstnanost věkové skupiny osob starších 65 let často již netýká, neznamená to, že by jejich rozhodnutí neovlivňovala. Vstup do penze s sebou pro řadu lidí přináší kromě odchodu z trhu práce i skokový pokles příjmů domácnosti.*“ [Mikešová, Šimon 2015: 123]

---

¹ Jednalo se o: vzdělání, zaměstnání, věk, životní úroveň, sídelní strukturu, sociálně patologické jevy a národnostní složení obyvatelstva.

Podíl vysokoškoláků do jisté míry naznačuje, ve kterých regionech existují lépe placené pozice. Dále jsou v ČR regiony, kde vysokoškoláci mají obtíže s nalezením práce. [Mikešová, Šimon 2015: 123]

Výsledky jejich analýzy potvrdily, že volba levicové strany souvisí s ekonomickou situací. Lidé v regionech s vyšší nezaměstnaností mají spíše tendenci volit levicové strany. Velký vliv měl i podíl vysokoškoláků, o něco méně souvisí zisky levice s podílem osob starších 65 let. [Mikešová, Šimon 2015: 125]

I na základě této studie jsem se inspiroval pro výběr některých nezávisle proměnných, jejichž vliv na volební výsledky ČSSD budu zkoumat. Jedná se o proměnné: *věk, vzdělání a nezaměstnanost*.

Dále může prostorovou diferenciaci volebních výsledků podmiňovat i to, jak jsou jednotlivé sociální třídy prostorově rozmístěny.

„Existence regionů, do nichž se koncentrují osoby s vyšším, resp. nižším třídním postavením, nebo obecněji prostorová diferenciacie třídní struktury společnosti se odráží i v geografii volebních výsledků.“ [Bernard 2015: 94]

Vliv sociálních tříd na politické orientace byl do 70. let 20. století považován za hlavní faktor podmiňující volební chování. [Kostelecký, Čermák 2004: 470] Tuto představu narušila Nairnova teorie nerovnoměrného rozvoje [1977], která obsahuje tvrzení, že prostorová diferenciacie je spíše důsledkem teritoriálně nerovnoměrného rozvoje. Jinou optikou na prostorovou diferenciaci nahlíží Agnew [1987], který přikládá význam historickému vývoji dané lokality. I když se význam třídní příslušnosti pro volební chování snižuje, zůstává přesto jedním z jeho podstatných faktorů. [Evans 2000]

Při analýze třídní podmíněnosti dochází Bernard [2015: 99] k závěru, největší podporu mají levicové strany od nezaměstnaných osob, i když od roku 1992 do roku 2010 vliv této proměnné na volební podporu levicových stran lehce klesl.²

Česká republika je v tomto ohledu unikátní, jelikož třídně podmíněného hlasování má od roku 1998 spíše rostoucí tendenci, což na základě zjištění Matějů a Smithe [2011: 54] nelze říci o žádné jiné zemi. Při analýze voleb do PS v letech 1992–2010 docházejí k závěru, že nejvíce podporují levicové strany spíše osoby z nižších tříd. [Smith, Matějů 2011: 46-47]

---

² V roce 1992 byl nestandardizovaný regresní koeficient 0,959, zatímco do roku 2010 klesl na hodnotu 0,653.

I na základě těchto studií jsem se inspiroval pro vytvoření proměnných: *vlastníci–pracující, nezaměstnanost* a částečně i *vzdělání*. U proměnné *vzdělání* vycházím z předpokladu, že lidé s vysokoškolským vzděláním zpravidla patří do vyšších tříd.

2.5 Teorie konfliktních linií

Dominantním přístupem, s nímž pracují volební geografové v rámci prostorové diferenciací volebních výsledků, je teorie konfliktních linií. Ta zachycuje a popisuje podoby stranického systému, vazby mezi voličem a stranou a struktury voličských obcí. V následujících řádcích stručně popíšu základní pojetí konfliktních linií. Tato teorie mi dále poslouží jako inspirace pro výběr nezávisle proměnných.

Teorie vychází z myšlenek tzv. Kolumbijské školy, a jak už jsem v práci zmiňoval, jejími tvůrci jsou S. M. Lipset a S. Rokkan. Ve své studii *Party Systems and Voter Alignments* [1967] se autoři pokusili jako jedni z prvních podat ucelený výklad vývoje politických stran a volebního chování v Evropě. Jejich teorie vychází především z myšlenky, že historické procesy determinovaly postavení různých sociálních skupin vůči sobě, a tím docházelo k formaci stranického systému. [Evans 2004: 42] Každý politický střet tedy může svým způsobem produkovat konfliktní linii.

„V nejjednodušším případě může tato konfliktní linie rozdělovat příznivce a odpůrce nějakého politického řešení. Konfliktní linie tak rozděluje členy nějakého sociálního systému na části, přičemž jako kritéria dělení mohou sloužit zásadní politické sporné otázky, ideologie, rozdíly v politickém chování atd. Existence konfliktní linie se pak projevuje v rozdělení členů a příznivců mezi různé politické strany.“ [Murphy 1992: 191 in Houšek 2002: 398–399]

V původní koncepci (tzv. rokkanovská perspektiva) jsou linie ve společnosti vytvářeny na základě teritoriální a funkcionální dimenze konfliktů³, které proti sobě staví dvě sociální skupiny. Důležitými historickými událostmi v tomto kontextu byly národní a průmyslové revoluce. Národní revoluce zapříčinila vznik státních center, vůči nimž se začaly vymezovat všelijaké regionální subkultury. Svůj vliv měla i rostoucí tendence států měnit církevní struktury a následná sekularizace části společnosti. Průmyslová revoluce (proces industrializace) zapříčinila vznik nových sociálních struktur. Následný růst městských center, restrukturalizace trhu práce a urbanizace vyvolaly konflikt

³ Toto rozdělení odpovídá AGIL schématu dle Parsonse. [Lipset, Rokkan 1967: 6–9]

s venkovskými oblastmi. Toto vše vedlo ke vzniku čtyř konfliktních linií: *centrum–periferie*, *město–venkov*, *církev–stát* a *vlastníci–pracující* (viz Tabulka 1). [Hloušek 2007: 364]

Tabulka 1 – Konfliktní linie dle Steina Rokkana

	teritoriální dimenze	funkcionální dimenze
národní revoluce	konfliktní linie centrum–periferie	konfliktní linie církev–stát
průmyslová revoluce	konfliktní linie město–venkov	konfliktní linie vlastníci–pracující

Zdroj: Hloušek 2002: 399

V důsledku společenských změn ke konci 60. let 20. století museli autoři ovšem konstatovat, že takovéto vymezení není zcela absolutní. Úpadek identifikace voličů s tradičními stranami a vzestup nových politických subjektů měly za následek vznik nových linií. Autoři hovoří o „rozmrzáni“ (unfreezing) politických systémů a konfliktních linií. [Hloušek, Kopeček 2004: 40]

„Existuje relativní shoda nad tím, že ve většině evropských zemí se objevují konfliktní linie na základě sociální třídy (redistribuce statků a regulace hospodářství), náboženství (role církve a morálních hodnot) etnicity a jazyka (práva minorit); v postkomunistických zemích se objevuje ještě konfliktní linie ohledně pohledu na komunistickou minulost.“ [Linek, Lyons 2013: 17]

Konfliktních linií může být v rámci jednoho státu vícero, ačkoliv zpravidla bývají pouze jedna nebo dvě. Pokud je jich více, mohou platit pro všechny strany (symetrické konfliktní linie), ale můžeme nalézt i příklady, kdy je konfliktní linie relevantní pouze pro jednu nebo dvě strany (asymetrické konfliktní linie). [Linek, Lyons 2013: 17]

Za nejvíce důležitou považovali autoři linii *vlastníci–pracující*, protože i do jisté míry reflektuje konflikt mezi levicí a pravicí. [Rokkan, Lipset 1967: 46]

Tedy i ve vztahu k ČSSD se jedná o důležitou konfliktní linii, proto se ji pokusím vhodným způsobem nadefinovat a zkoumat její vliv na volební podporu ČSSD.

Na základě rozdělení politických stran do konfliktních dle Pinka a Vody [2012: 20] se ČSSD objevuje i v linii *město–venkov*, respektive v kategorii město. Proto se pokusím vhodným způsobem v analýze zohlednit i tuto konfliktní linii.

3 Metodika výzkumu a zdroje dat

Nejdříve zanalyzuji volby jednotlivě za roky 2013 a 2017. Posléze se pokusím zjistit, jakým způsobem ovlivnil vývoj některých proměnných mezi roky 2013 a 2017 volební podporu ČSSD.

V práci využiji vícero metod. Pro určení územní volební podpory ČSSD budu vycházet z práce Jehličky a Sýkory [1991]. Dále za pomoci Pearsonova korelačního koeficientu a lineární regrese se pokusím odhalit, které mnou určené nezávisle proměnné ovlivnily volební výsledky nejvíce a jakým způsobem, přičemž všechny analýzy a vizualizace budu provádět na úrovni okresů České republiky.

3.1 Úroveň území

Ke komplexnímu zachycení regionální diferenciace výsledků voleb se nabízí hned několik variant. Z pohledu výzkumníka je nejlepší data analyzovat na co nejmenší územní jednotce, za niž jsou alespoň nějaká data k dispozici. Mým původním záměrem bylo tedy data analyzovat na úrovni obcí. „*Obce představují nejmenší územní jednotku, za kterou se dají získat data o volebním chování, tak data charakterizující tyto územní jednotky z hlediska geografického, sociálního a ekonomického.*“ [Kostecký 2012: 121] Jak jsem ovšem posléze zjistil, počet dat na úrovni obcí je i tak značně omezený. Snažil jsem se tedy najít nejmenší územní jednotku, pro kterou by byla všechna relevantní data dostupná. Tou jednotkou jsou okresy České republiky, přičemž díky nim budu moci i přehledně vizualizovat územní volební podpory a území stabilní volební podpory ČSSD. Na úrovni obcí by mohla být vizualizace velmi nepřehledná a časově náročná. Okresů je v České republice 76 (bez Prahy), zatímco obcí více než 6000. [ČSÚ]

3.2 Data

Informace o volebních výsledcích ČSSD (závisle proměnné) odpovídají rokům 2013 a 2017. Data, ze kterých jsem sestrojil nezávisle proměnné, pocházejí z období 2011–2017. Informace o proměnných *vzdělání a pracující vlastníci* pocházejí z roku 2011, jelikož novější data nejsou v současné době k dispozici. Dále budu muset pro analýzu voleb do PS v roce 2013 využít data o exekucích, která ovšem odpovídají údajům z roku 2016. Starší data bohužel neexistují.

Volební výsledky ČSSD (závislá proměnná) za roky 2013 a 2017 jsou k dispozici na serveru volby.cz. [volby.cz 2013, 2017] Další nezávislé proměnné jsou k dohledání na internetových stránkách Českého statistického úřadu. [ČSÚ 2013, 2017] Zbytek proměnných je dostupný ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011. [SLBD 2011] V případě proměnné *exekuce* jsem kontaktoval e-mailem autora serveru *mapa exekucí*, který mi data za rok 2016 a 2017 zaslal.

Pro přípravu a agregaci dat využiji MS Office Excel. Analýzy vztahu mezi volebními výsledky a dalšími nezávislými proměnnými provedu ve statistickém programu IBM SPSS 23. K vizualizaci jednotlivých map územní podpory a stabilní územní podpory použiji software ArcGIS.

3.4 Nezávisle proměnné

V následujících odstavcích přestavím všechny nezávisle proměnné / indikátory, které by mohly ovlivnit volební výsledky ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny.

Důchody a sociální dávky

„Sociální demokracie usiluje o vytváření důstojných životních podmínek pro důchodce, rodiny s dětmi, nemocné a zdravotně postižené, nezaměstnané, jakož i jinak znevýhodněné skupiny žijící v nouzi nebo jinak obtížné situaci.“ [ČSSD 2017: 5]

Tyto proměnné tedy do analýzy zařazuji především proto, že politika ČSSD je primárně namířena i na tyto skupiny obyvatelstva – důchodci a sociálně slabší. Proměnná *důchody* odpovídá průměrné výši důchodů v daném okrese. Proměnnou *sociální dávky* vypočítám jako poměr mezi počtem vyplacených dávek (všechny typy dávek) a počtem obyvatel v daném okrese.

Nezaměstnanost

Vycházím z obdobné hypotézy jako Mikešová a Šimon [2015: 123], tedy že s vyšší nezaměstnaností v jednotlivých okresech stoupá i podpora levicových stran. Proměnná *nezaměstnanost* odpovídá průměrné roční (roky 2013 a 2017) výši nezaměstnanosti za okresy v ČR.

Exekuce

Rostoucí počet exekucí je v poslední době velmi akcentovaným tématem. Od roku 2016 do 2017 přibýlo v České republice více než třicet tisíc exekucí. Ke konci roku 2017 má exekuci každý desátý občan ČR starší 15 let. [Mapa exekucí 2016, 2017]

Pro analýzu voleb z roku 2013 musím použít data z roku 2016, neboť starší data nejsou k dispozici. Hodnoty proměnné odpovídají podílu osob v exekuci k celkové populaci (15+) okresu. Budu tedy předpokládat, že podíly osob v exekuci se v roce 2013 příliš nelišily. Pro rok 2017 mám data aktuální.

Město–venkov

Proměnná *město–venkov* odpovídá jedné ze čtyř konfliktních linií Lipseta a Rokkana, a proto ji do analýzy také zařazuji. Odpovídá poměru osob žijících v obci s menším počtem obyvatel než 3000 vůči celkové populaci okresu. Pomyslné dělítko 3000 obyvatel jsem určil dle klasifikace Českého statistického úřadu. [ČSÚ 2013, 2017]

Vzdělání

Při analýze voleb do PS 2010 Linek [2012: 26-27] konstatuje, že voliči ČSSD se spíše rekrutují ze skupin s nižším vzděláním. Proměnnou *vzdělání* vypočítám tedy jako poměr vysokoškolsky vzdělaných osob k celkové populaci (15+) okresu. Osoby, u kterých vzdělání nebylo zjištěno, jsem z celkového počtu obyvatel okresu vyřadil. Nevýhodou této proměnné je, že odpovídá datům z roku 2011. [SLBD 2011] Budu ovšem předpokládat, že poměr vysokoškolsky vzdělaných osob v rámci jednotlivých okresů se do roků 2013 a 2017 příliš nezměnil. Čím vyšší je poměr vysokoškolsky vzdělaných osob, tím nižší by měla být podpora ČSSD v okresech.

Věk

Dle analýzy voleb z roku 2010 uvádí Linek [2012: 25], že podpora ČSSD byla nízká u mladších obyvatel, zatímco u starších lidí v důchodovém věku měla ČSSD podporu největší.

Proměnnou *věk* jsem zpočátku definoval jako podíl osob starších 65 let na celkové populaci okresu. Jak jsem ovšem posléze zjistil, podíly se v rámci jednotlivých okresů lišily jen velice málo. Proto proměnnou definuji jako podíl osob starších 65 let a dětí do 14 let. Hodnoty proměnné tedy odpovídají počtu lidí nad 65 let na jedno dítě do 14 let v jednotlivých okresech.

Vlastníci–pracující

Tato proměnná je dle Lipseta a Rokkana [1967: 46] nejdůležitější konfliktní linií. Nevýhodou této proměnné je opět to, že odpovídá datům z roku 2011. Její hodnoty odpovídají poměru zaměstnavatelů na ekonomicky aktivní osoby v jednotlivých okresech. Podpora ČSSD by měla stoupat se snižujícím se podílem zaměstnavatelů. [Pink 2012: 207]

3.5 Metody práce

Pro určení územní volení podpory (popř. území stabilní volební podpory) ČSSD při volbách do PS 2013 a 2017 se inspiroji metodou, kterou využili Jehlička a Sýkora [1991] při analýze volební podpory tradičních politických stran mezi roky 1920 a 1990. Obdobným způsobem postupovali i Pink a Kubát [2006], akorát pracovali s relativními zisky stran. Tento způsob chci aplikovat i ve své práci

„K definování zmíněné oblasti dojde na základě jednoduchého výpočtu. Volební výsledky konkrétní politické strany v jednotlivých územních jednotkách (například okresy) jsou seřazeny podle procentuálních zisků od nejvyššího k nejnižšímu. Následným sčítáním v takto určeném pořadí hledáme polovinu celkového součtu. U takovéto linie rozdělíme oblasti zkoumané jednotky na dvě poloviny a získáme oblasti, které představují 50% koncentraci volební podpory z celkového počtu hlasů v daných volbách.“ [Pink 2012: 11]

Takto vytvořené území nazýváme *území volební podpory*. Při komparaci územních průniků v rámci vícero voleb můžeme definovat i tzv. *území stabilní volební podpory*. [Jehlička, Sýkora 1991: 84] Pro účely práce nebudu ovšem načítat jednotlivé počty hlasů za okresy, ale relativní zisky hlasů. Tímto způsobem eliminuji rozdílné počty obyvatel v rámci okresů. [Pink, Kubát 2006: 124]

Pro analýzu vztahu mezi volebními výsledky a nezávisle proměnnými využiji lineární regresi doplněnou o Pearsonův korelační koeficient.

Pearsonův lineární korelační koeficient⁴ (značen symbolem **r**) se využívá pro měření souvislostí mezi dvěma intervalovými znaky. V mém případě se jedná o výsledky voleb a s dalšími nezávislými proměnnými. Nabývá hodnot od -1 do $+1$, přičemž dokáže

---

⁴ Vypočítává se jako variance rozptylu. Každou odchylku jedné proměnné násobíme odchylkou od průměru druhé proměnné. [Mareš 2015: 280]

zachytit pouze lineární vztah mezi dvěma intervalovými proměnnými. „*Lineární vztah nastává tehdy, když s měnícími hodnotami jedné proměnné se proporcionálně mění hodnoty druhé proměnné...*“ [Mareš, Rabušic, Soukup 2015: 281]

Pearsonův korelační koeficient využiji také k tomu, abych mohl vyloučit multikolinearitu mezi proměnnými. Je-li mezi dvěma proměnnými naměřena hodnota 0,8 a výše, mohou tyto proměnné způsobovat multikolinearitu. Dále multikolinearitu mohu odhalit z údaje *VIF* (variance inflation factor) nebo z údaje o toleranci *tolerance* (tolerance). Pokud je ukazatel tolerance 0,2 a menší nebo hodnota *VIF* 5 a vyšší, vyskytuje se v datech multikolinearita. [Mareš, Rabušic, Soukup 2015: 355]

Díky regresní analýze změřím podmíněnost volební podpory ČSSD. Závisle proměnnou jsou volební výsledky. Na pomyslné druhé straně stojí již popsané nezávislé proměnné. Regrese modeluje vztahy mezi proměnnými za pomoci odhadu průběhu lineární křivky, která je vytvořena na základě metody nejmenších čtverců. [Karpíšek 2006: 1]

Důležitými ukazateli při regresní analýze jsou *index determinace* (R-square) a *upravený index determinace* (Adjusted R-square). Index determinace říká, jak velké množství rozptylu závisle proměnné je vysvětleno mnou zvolenými nezávisle proměnnými. Vhodnější je ovšem pro interpretaci modelu druhý index, neboť zohledňuje i počet nezávislých proměnných, které do regresního modelu vstupují. [Mareš, Rabušic, Soukup 2015: 366]

Klíčové pro interpretaci podmíněnosti volební podpory ČSSD budou ovšem regresní koeficienty. *Standardizovaný koeficient beta* vzájemně srovnává míry vlivu jednotlivých nezávislých proměnných. Koeficient významnosti (Sig.) není vzhledem k povaze výzkumu důležitý, neboť pracuji s celou populací, nikoliv s výběrovým souborem. [Mareš, Rabušic, Soukup 2015: 368]

3.6 Omezení výzkumu

Během historie se vyvinuly dva zcela odlišné metodologické přístupy pro testování validnosti kompozičních a kontextových hypotéz: analýza agregátních dat za územní celky a analýza sociologických výběrových šetření získaných na individuální úrovni. [Kostecký, Bernard 2003: 531]

V práci budu pracovat pouze s agregovanými daty za okresy v České republice, a proto upozorním na jistá omezení, která jsou s tímto metodologickým přístupem spjata.

Od počátku 20. století pracovali vědci pouze s agregovanými daty, a to z prostého důvodu – jiná data nebyla v té době k dispozici. Jistý zlom nastal v 50. letech, kdy Robinson [1950] publikoval studii, která dokládá, že jistá zjištění – na kupříkladu okresní úrovni – nemohou být zobecnitelná na úroveň individuální. Této chybě se později začalo říkat „ecological fallacy“ (ekologická chyba).

„Jestli se kupříkladu analýzou agregátních dat zjistí, že podíl hlasů pro stranu A statisticky významně pozitivně souvisí s podílem imigrantů, neznamená tento výsledek nutně, že hlasy pro danou stranu pocházejí právě od nich. V praxi to může být právě naopak – strana A může být stranou s xenofobním programem, která je podporována ‚místními lidmi‘ a která má mezi nimi tím větší popularitu, čím více spoluobčanů zahraničního původu její voliči ve svém okolí potkávají. Při interpretaci výsledků analýz agregátních dat je proto potřeba jisté opatrnosti.“ [Kostecký 2012: 121]

Této skutečnosti si musím být vědom při interpretaci hlavních zjištění a výsledky analýzy interpretovat na úrovni okresů ČR.

Se snižující se volební účastí klesá i reprezentativita volebních preferencí daného okresu. Výsledky voleb na agregované úrovni vždy reflektují jen volební chování politicky aktivní části populace, a nikoliv všech oprávněných voličů. Prakticky agregovaná data poskytují pouze informace o ochotě voličů jít volit a jimi preferované straně. [Kostecký, Čermák 2004: 484–485]

Dalším problémem, se kterým se při práci s agregovanými daty musí počítat, je jejich dostupnost. S čím menší územní jednotkou výzkumník pracuje, tím menší počet dat je mu k dispozici. [Kostecký 2012: 121] V této souvislosti musím opět upozornit na tyto nezávisle proměnné: *vzdělání*, *exekuce* a *vlastníci–pracující*. Údaje o proměnných *vzdělání* a *vlastníci–pracující* jsou z roku 2011. Pro analýzu voleb do PS v roce 2013 poměr exekucí v okresech odpovídá roku 2016. Jsem si plně vědom, že takto zvolené proměnné nejsou ideální, bohužel starší či novější data nejsou v současné době k dispozici.

4 Analýza prostorové diference volebních výsledků ČSSD

Nyní se dostávám k jádru celé práce. Na následujících stránkách nejdříve určím území volební podpory a území stabilní volební podpory ČSSD pro volby do PS v letech 2013 a 2017. Tyto části vždy doplním stručným přehledem výsledků dalších parlamentních stran a výsledků ČSSD v rámci krajů ČR. Dále zanalyzuji vliv nezávisle proměnných pro oboje volby zvlášť. V závěru analýzy se podívám na vliv vývoje nezávisle proměnných od roku 2013 do roku 2017 na volební podporu ČSSD při volbách do PS v roce 2017.

4.1 Určení území (stabilní) volební podpory ČSSD v letech 2013 a 2017

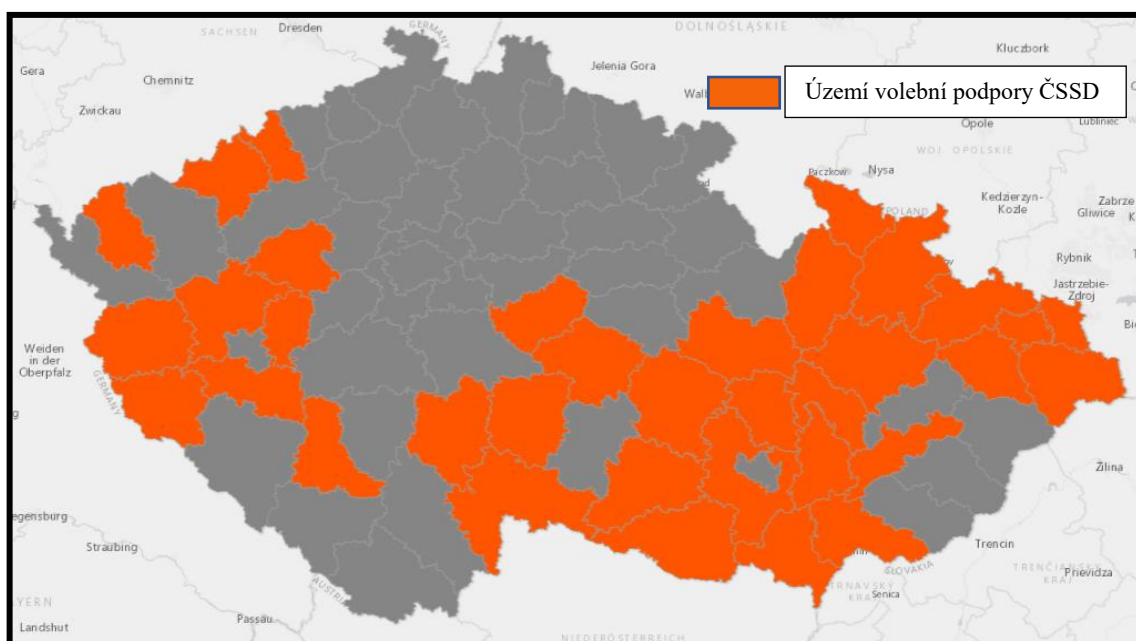
V následujících odstavcích určím okresy, v nichž ČSSD v letech 2013 a 2017 získala největší podíl hlasů. V závěru kapitoly definuji tzv. území stabilní volební podpory, které odpovídá průsečíkům map z obojích voleb.

4.1.1 Území volební podpory ČSSD v roce 2013

ČSSD v roce 2013 volby do PS vyhrála s celkovým ziskem 20,45 % hlasů. Druhé skončilo hnutí ANO (18,65 %), třetí místo obsadila KSČM (14,91 %). TOP 09 získala 11,99 % a hned za ní se umístila ODS (7,72 %). [volby.cz 2013]

V rámci krajů získala ČSSD největší podíl hlasů v Moravskoslezském kraji (26,38 %), v Kraji Vysočina (23,01 %), v Jihomoravském kraji (22,94 %) a v Olomouckém kraji (22,2 %). Naopak nejméně se ČSSD dařilo v Praze (14,09 %) a v Libereckém kraji (16,89 %). Těmto výsledkům ve své podstatě odpovídá i území volební podpory (Obrázek 1). [volby.cz 2013]

Obrázek 1 – Území volební podpory ČSSD (volby do PS 2013)

Zdroj: Volby.cz, vlastní zpracování

Z mapy (viz Obrázek 1) je patrné, že ČSSD se o něco více dařilo na území Moravy a Slezska (kromě Zlínského kraje). V rámci Čech získala větší podporu pouze v Plzeňském kraji a částečně v Kraji Vysočina a v Pardubickém kraji. Pár okresů územní volební podpory je i v Karlovarském, Ústeckém, Středočeském a v Jihočeském kraji.

Nejvíce hlasů získala ČSSD v okresech Karviná (31,76 %), Vyškov (28,56 %), Pelhřimov (26,35 %) a Blansko (26,34 %).

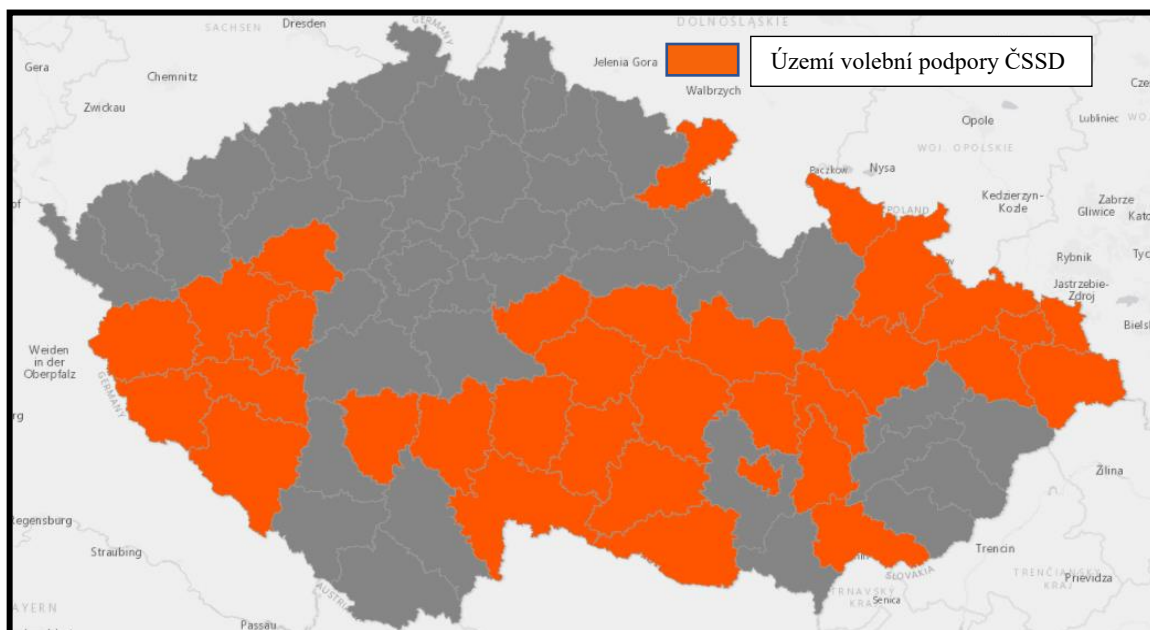
4.1.2 Území volební podpory ČSSD v roce 2017

V roce 2017 ovšem ČSSD výsledkově propadla. S celkovým ziskem 7,76 % hlasů obsadila v celkovém pořadí až šesté místo. Jednalo se o nejhorší výsledek od počátku 90. let 20. století. Volby vyhrálo s výrazným odstupem hnutí ANO (29,64 %). Druhá skončila ODS (11,32 %), třetí místo obsadila Česká pirátská strana (10,79 %). Těsně přes 10 % hlasů získala Svoboda a přímá demokracie (dále jen „SPD“). ČSSD předběhla i KSČM se ziskem 7,76 % hlasů. [volby.cz 2017]

Největší podíl hlasů ČSSD získala v Kraji Vysočina (9,37 %), dále v Moravskoslezském kraji a v Jihomoravském kraji (8,44 %) a v Plzeňském kraji (7,97 %). Nejhůře si ČSSD vedla opět v Praze (5,57 %) a v Libereckém kraji (5,65 %). [volby.cz 2017]

Je patrné, že území volební podpory se od roku 2013 zásadnějším způsobem nezměnilo.

Obrázek 2 – Území volební podpory ČSSD (volby do PS 2017)

Zdroj: volby.cz, vlastní zpracování

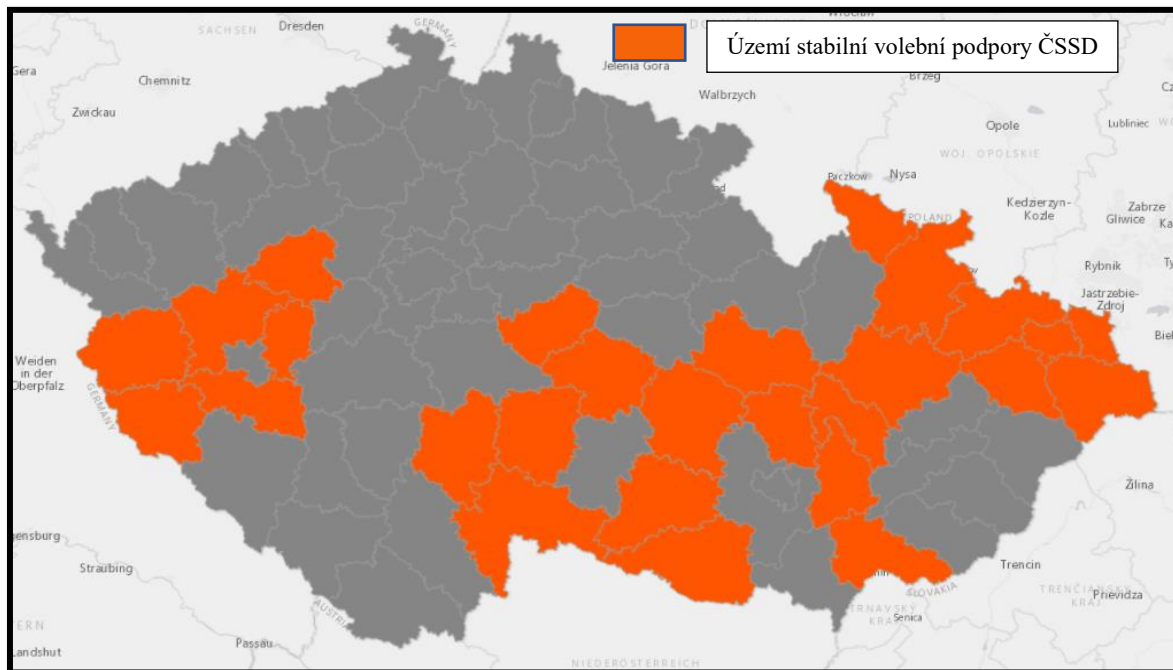
O trochu větší podporu získala ČSSD opět na Moravě a ve Slezsku s výjimkou Zlínského kraje, který jako celek nespadá do území volební podpory pro rok 2017 na těchto územích. Opačně je na tom Plzeňský kraj, který jako celek v rámci Čech do volebního území spadá i s několika okresy Kraje Vysočina (v rámci Čech), Jihočeského kraje a Pardubického kraje. Nově od roku 2013 přibyl i okres v Královéhradeckém kraji, zatímco naopak okresy v Karlovarském a Ústeckém kraji se do volebního území pro rok 2017 nevešly.

Nejvíce hlasů ČSSD získala v okrese Vyškov (12,24 %), Pelhřimov (11,85 %), Žďár nad Sázavou (10,66 %) a Karviná (9,98 %). Je tedy vidět, že i volebně nejsilnější okresy jsou pro oboje volby podobné. Výjimku tvoří Žďár nad Sázavou, ve kterém se výsledky v roce 2013 pohybovaly lehce nad celorepublikovým průměrem. Ovšem několik volebně nejsilnějších okresů se při sestupném řazení pohybuje na podobných pozicích, což svědčí o relativně silné volební základně ČSSD v těchto okresech. [volby.cz 2013, 2017]

4.1.3 Území stabilní volební podpory ČSSD mezi roky 2013 a 2017

Při překrytí dvou výše uvedených map (Obrázek 1 a 2) mohu zjistit, kde měla ČSSD podporu stabilní.

Obrázek 3 – Území stabilní volební podpory (volby do PS 2013 a 2017)

Zdroj: volby.cz, vlastní zpracování

Celkový počet okresů, které mezi roky 2013 a 2017 tvořily území stabilní podpory ČSSD, je 27. Závěrem této kapitoly mohu konstatovat, že některé změny v územní podpoře ČSSD jsou. Jedná se zpravidla o okresy s nejnižší podporou, které do území stabilní volební podpory spadají, případně se do ní těsně nevešly. Ovšem oblasti, ve kterých ČSSD získala poměrově největší podporu, zůstávají pro oboje volby stejné.

4.2 Analýza vztahu volební podpory ČSSD a nezávisle proměnných

V následujících analýzách určím faktory / nezávisle proměnné, které nejvíce ovlivňují volební podporu ČSSD. Zpočátku zanalyzuji volby jednotlivě, posléze se zaměřím na vliv vývoje proměnných od roku 2013 na výsledky voleb z roku 2017.

4.2.1 Volby do PS 2013

Nejprve musím zjistit za pomoci Pearsonova korelačního koeficientu, jestli se v datech neobjevuje multikolinearita.

Tabulka 2 – Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu mezi proměnnými pro volby do PS v roce 2013

	výsledky 2013	důchody	nezaměstnanost	vzdělání	venkov–město	dávky	věk	exekuce	vlastníci–pracující
výsledky 2013	1	-0,396	0,410	-0,398	0,063	0,410	0,280	0,090	-0,658
důchody	-0,396	1	-0,342	0,676	-0,490	-0,353	-0,026	0,027	0,479
nezaměstnanost	0,410	-0,342	1	-0,355	-0,284	0,837	0,060	0,590	-0,372
vzdělání	-0,398	0,676	-0,355	1	-0,377	-0,382	0,095	-0,293	0,778
venkov–město	0,063	-0,490	-0,284	-0,377	1	-0,395	-0,126	-0,542	-0,316
dávky	0,410	-0,353	0,837	-0,382	-0,395	1	-0,024	0,685	0,429
věk	0,280	-0,026	0,060	0,095	-0,126	-0,024	1	-0,266	0,017
exekuce	0,090	0,027	0,590	-0,293	-0,542	0,685	-0,266	1	-0,224
vlastníci–pracující	-0,658	0,479	-0,372	0,778	-0,214	-0,316	0,429	-0,224	1

Zdroj: ČSÚ 2013, volby.cz 2013, SLBD 2011, vlastní zpracování

Mezi proměnnými *nezaměstnanost* a *dávky* je hodnota vyšší než 0,8, což může značit multikolinearitu. Proměnná *dávky* také vykazuje údaj *VIF* 5,446 a *tolerance* 0,184 (viz Příloha), a proto ji z analýzy pro tyto volby vyřazují. Všechny ostatní proměnné mají údaje *VIF* pod hodnotu 5 a údaje *tolerance* nad 0,2 (viz Tabulka 4). Dále proměnná *vlastníci–pracující* velmi silně koreluje s proměnnou *vzdělání*. Hodnota Pearsonova korelačního koeficientu se přibližuje 0,8. V následné regresní analýze mi vliv proměnné *vlastníci–pracující* velmi zkresloval výsledky. Při jejím nezahrnutí do regresního modelu se všechny proměnné chovaly dle předpokladů. Když jsem ji do modelu zařadil, některé proměnné nabývaly zcela opačných hodnot. Proto proměnnou *vlastníci–pracující* do analýzy nezařadím.

Tabulka 3 – Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu mezi proměnnými pro volby do PS v roce 2013 (bez proměnných dávky a vlastníci–pracující)

	výsledky 2013	důchody	vzdělání	venkov–město	věk	exekuce	nezaměstnanost
výsledky 2013	1	0,396	-0,398	0,063	0,280	0,090	0,410
důchody	-0,396	1	0,676	-0,490	-0,026	0,027	0,342
vzdělání	-0,398	0,676	1	-0,377	0,095	-0,293	0,355
venkov–město	0,063	0,490	-0,377	1	-0,126	-0,542	0,284
věk	0,280	-0,026	0,095	-0,126	1	-0,266	0,060
exekuce	0,090	0,027	-0,293	-0,542	-0,266	1	0,590
nezaměstnanost	0,410	-0,342	-0,355	-0,284	0,060	0,590	1

Zdroj: ČSÚ, volby.cz, SLBD 2011, vlastní zpracování

Žádná z dvojic proměnných již nepřevyšuje hodnotu 0,8. Silný vztah (hodnota větší než 0,5) se nachází mezi proměnnými: *vzdělání* a *důchody*, *exekuce* a *město–venkov* a *exekuce* a *nezaměstnanost*. Mohu tedy přestoupit k regresní analýze.

Pro volby do PS v roce 2013 se mi podařilo vysvětlit na základě údaje *Adjusted R-square* 28,9 % podílu rozptylu závisle proměnné (viz Tabulka 4).

Nyní se podívám na vliv jednotlivých proměnných na volební výsledky ČSSD. Zajímat mě bude hodnota standardizovaného koeficientu beta (standardized coefficients beta). Čím vyšší hodnotu bude mít, tím silnější bude mít vliv daná proměnná na volební výsledky.

Tabulka 4 – Hodnoty standardizovaného koeficientu beta a upraveného indexu determinace pro volby do PS 2013

	standardized coefficients beta	tolerance	VIF
důchody	-0,090	0,381	2,626
nezaměstnanost	0,336	0,462	2,162
vzdělání	-0,322	0,341	2,937
venkov–město	-0,077	0,300	3,336
věk	0,230	0,706	1,416
exekuce	-0,181	0,259	3,857
R ²	0,345		
Adjusted R-square	0,289		

Zdroj: ČSÚ, volby.cz, SLBD 2011, vlastní zpracování

Největší vliv na volební výsledky ČSSD v roce 2013 má proměnná *nezaměstnanost* (0,336). Mohu tedy odvodit, že v okresech s vyšší nezaměstnaností má ČSSD větší podporu. To samé platí pro proměnnou *věk* (0,230). S rostoucím podílem důchodců na děti do 14 let v rámci okresů stoupá podpora ČSSD. Dále velký vliv má proměnná *vzdělání*, tedy s rostoucím podílem vysokoškoláků v okresech klesá podpora ČSSD. To

samé platí pro *exekuce* (−0,181). S rostoucím podílem exekucí v okresech klesá podpora ČSSD. Této proměnné se budu podrobněji věnovat v analýze voleb z roku 2017, protože by se dalo očekávat, že se bude chovat přesně naopak. Proměnné *důchody* (−0,090) a *venkov–město* (−0,077) mají ve srovnání s ostatními vliv menší. To mohu vysvětlit tím, že jejich rozptyl oproti ostatním proměnným není tak velký. I přesto indikují to, že s rostoucími průměrnými důchody v okresech klesá podpora ČSSD. Stejně tak klesá podpora ČSSD s větším podílem lidí žijících na venkově v rámci okresů ČR.

4.2.2 Volby do PS 2017

Proměnná *dávky* se chová velice podobně jako pro rok 2013, a proto ji z analýzy opět vyřazují. To samé platí pro proměnnou *vlastníci–pracující*. Mezi žádnými dvěma proměnnými nebyla naměřena hodnota Pearsonova korelačního koeficientu větší než 0,8 (viz Tabulka 5). Proto mohu vyloučit multikolinearitu mezi proměnnými. I ukazatele *VIF* a *tolerance* jsou dle Mareše, Rabušice a Soukupa [2015: 355] v pořádku (viz Tabulka 6).

Tabulka 5 – Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu mezi proměnnými pro volby do PS v roce 2017 (bez proměnné *dávky* a *vlastníci–pracující*)

	výsledky 2017	důchody	nezaměstnanost	vzdělání	venkov–město	exekuce	věk
výsledky 2017	1	0,323	0,141	−0,223	0,177	−0,255	0,369
důchody	0,323	1	0,237	0,697	−0,418	−0,054	−0,250
nezaměstnanost	0,141	−0,237	1	−0,198	−0,291	0,488	0,170
vzdělání	−0,223	0,697	−0,198	1	−0,362	−0,304	−0,138
venkov–město	0,177	−0,418	0,291	−0,362	1	−0,508	−0,120
exekuce	0,255	−0,054	0,488	−0,304	−0,508	1	−0,130
věk	0,369	−0,250	0,170	−0,138	−0,120	−0,130	1

Zdroj: ČSÚ, volby.cz, SLBD 2011, vlastní zpracování

Silný vztah (hodnota kolem 0,5) se opět nachází mezi proměnnými: *exekuce* a *město–venkov* a *exekuce* a *nezaměstnanost*. Hodnota nad 0,6 je mezi proměnnými *vzdělání* a *důchody*. Nejsilnější korelace jsou tedy stejné jako v roce 2013. Nyní se mohu přesunout k regresní analýze.

Modelem pro rok 2017 se mi podařilo vysvětlit 24,3 % rozptylu závisle proměnné (viz Tabulka 6).

Tabulka 6 – Hodnoty standardizovaného koeficientu beta a upraveného indexu determinance pro volby do PS 2017

	standardized coefficients beta	tolerance	VIF
důchody	-0,115	0,415	2,412
nezaměstnanost	0,237	0,658	1,519
vzdělání	-0,275	0,336	2,976
venkov–město	-0,137	0,341	2,936
exekuce	-0,507	0,331	3,018
věk	0,179	0,690	1,448
R ²	0,303		
Adjusted R-square	0,243		

Zdroj: ČSÚ, volby.cz, SLBD 2011, vlastní zpracování

Z tabulky je viditelné, že největší vliv na volební výsledky měla proměnná *exekuce* (–0,507). Zpočátku jsem očekával, že větší podíl lidí v exekuci v rámci okresů bude znamenat větší volební zisk pro ČSSD. Dle výsledků je tomu ale úplně naopak. Toto zjištění jsem konzultoval i s autorem webu *mapa exekucí*, který mi mé výsledky potvrdil. Dále konstatoval, že kladný vliv se projevuje pouze u hnutí ANO, SPD a KSČM, přičemž největší vliv má u hnutí ANO, a proto jsem tuto skutečnost ověřil (viz příloha). Ostatní proměnné se chovají podobně jako v roce 2013. Druhou nejsilnější proměnnou regresního modelu je *vzdělání* (–0,275), čili s rostoucím podílem vysokoškoláků v okresech klesá podpora ČSSD. Výše *nezaměstnanosti* (hodnota koeficientu 0,237) v okresech je pro podporu ČSSD stále důležitý determinant, i když její vliv od roku 2013 klesl. Vliv proměnných *věk* (0,179) a *město–venkov* (–0,137) od roku 2013 nepatrně stoupl. V roce 2017 získala ČSSD ještě menší podporu v okresech, kde je větší poměr osob žijících na venkově, než v roce 2013. Dále o něco větší podporu získala ČSSD v okresech s větším podílem osob starších 65 ti let na děti do 14 ti let, než v roce 2013. Vliv proměnné *důchody* od roku 2013 lehce stoupl, což značí, že lidé s vyšším průměrným důchodem v rámci okresů ještě méně podporují ČSSD než v roce 2013.

4.2.3 Vliv vývoje proměnných na volby do PS 2017

V poslední části analýzy se pokusím odhalit, jakým způsobem ovlivnil vývoj jednotlivých proměnných mezi roky 2013 a 2017 volební zisk ČSSD ve volbách do PS 2017. Proměnné *dávky* a *vlastníci–pracující* do analýzy nezařazují, neboť jsem je nepoužil ani v jedné z předchozích analýz. Taktéž do analýzy nezařazují proměnnou

vzdělání, protože u ní nelze změřit rozdíl mezi roky 2013 a 2017 (viz kapitola 3.6). V datech se multikolinearita nevyskytuje (viz Tabulka 7).

Regresním modelem se mi podařilo vysvětlit 21,4 % variability závisle proměnné (viz Tabulka 7).

Tabulka 7 – Hodnoty standardizovaného koeficientu beta a upraveného indexu determinace vývoje proměnných pro volby do PS 2017

	standardized coefficients beta	tolerance	VIF
důchody	-0,286	0,617	1,620
nezaměstnanost	-0,153	0,521	1,921
venkov–město	-0,090	0,993	1,008
exekuce	-0,122	0,871	1,149
věk	0,188	0,587	1,704
R ²	0,266		
Adjusted R-square	0,214		

Zdroj: ČSÚ, volby.cz, SLBD 2011, vlastní zpracování

Nejsilněji se na volebním zisku podepsal vývoj proměnné *důchody*. Důchody se mezi roky 2013 a 2017 zvyšovaly (v průměru o cca 800 Kč) [ČSÚ 2013, 2017]. Dále mezi roky 2013 a 2017 klesala i nezaměstnanost (v průměru o cca 4,5 %) [ČSÚ 2013, 2017]. Tyto proměnné ovlivnily podporu ČSSD v rámci okresů ČR záporně. V předchozích analýzách jsem ukázal, že s vyšší nezaměstnaností stoupá i podpora ČSSD. Zde tedy i vývoj proměnné *nezaměstnanost* negativně ovlivnil zisky ČSSD ve volbách do PS 2017. Proměnná *exekuce* odpovídá vývoji mezi roky 2016 a 2017, i tak ovšem mezi těmito roky podíl osob v exekuci stoupl (kromě Pardubického a Olomouckého kraje) [Mapa exekucí], což opět znamenalo menší podporu pro sociální demokraty. Analýzy výsledků jednotlivých voleb ukázaly, že podpora ČSSD stoupá s menším podílem osob v exekuci v rámci jednotlivých okresů, což dokazuje i vývoj této proměnné. Jedinou proměnnou, která výsledky ovlivnila pozitivně, je *věk*. To značí, že v okresech mezi roky 2013 až 2017 stoupl podíl osob starších 65 let k dětem do 14 let. Proměnná *věk* měla kladný vliv na výsledky pro jednotlivé volby, proto má kladný vliv i teď. Zbylá proměnná neměla na výsledek výraznější vliv.

4.3 Hlavní zjištění

Pro volby do PS v letech 2013 a 2017 měla ČSSD stabilní volební podporu především v Olomouckém kraji, v Moravskoslezském kraji, v kraji Jihočeském, v Plzeňském kraji, v Kraji Vysočina a částečně i v kraji Pardubickém. Právě okresy ve zmíněných krajích

dosahovaly pro oboje volby nejvyšších relativních zisků. Zpravidla se jednalo o tyto okresy: Karviná, Vyškov, Pelhřimov, Blansko, Kutná Hora, Frýdek-Místek a Znojmo. Při důkladnějším zkoumání mohu dojít k závěru, že tyto okresy nejvíce naplňují charakteristiky, které ovlivňují podmíněnost volební podpory ČSSD. V regresních analýzách měly největší vliv na volební výsledky tyto proměnné: *nezaměstnanost*, *vzdělání*, *věk* a *exekuce* (především v roce 2017). Když se zpětně podívám na tyto údaje v rámci výše zmíněných okresů pro oboje volby, zpravidla odpovídají mým zjištěním. Okresy s vyšší nezaměstnaností, s menším podílem vysokoškoláků, větším poměrem osob starších 65 ti let na děti do 14 ti let a menším poměrem osob v exekuci, vykazují větší podporu ČSSD. Podívám-li se na vliv vývoje jednotlivých proměnných na zisky ČSSD ve volbách v roce v 2017, mohu potvrdit má zjištění. V této analýze měl velký vliv i vývoj průměrné výše důchodu. Vývoj nezávisle proměnných *nezaměstnanost*, *důchody* a *exekuce* v rámci okresů ČR se od roku 2013 negativně projevil na volebních ziscích ČSSD v roce 2017.

Konfliktní linii *vlastníci–pracující* jsem bohužel do analýzy zařadit nemohl, jelikož mi velice zkreslovala výsledky regresních modelů. Alespoň se mi podařilo potvrdit vliv konfliktní linie město–venkov. ČSSD získává větší podporu v okresech s menším podílem osob žijících na venkově, což odpovídá i tomu, jak Pink [2012: 206] rozdělil jednotlivé politické strany do konfliktních linií.

Všechny proměnné se tedy víceméně chovaly, jak by se dalo předpokládat, tedy až na jednu. Zpočátku jsem předpokládal, že větší podíl osob v exekuci bude znamenat větší podporu pro ČSSD, protože i na tyto osoby je její politika namířena – na osoby v těžké životní situaci. Opak je pravdou. S menším podílem osob v exekuci roste podpora ČSSD, přičemž jediné strany, u kterých je vliv proměnné *exekuce* kladný, jsou: SPD, KSČM a ANO. Vysvětlení pro takové zjištění může být nespočet. V této rovině je i důležité si uvědomit, že jsem pracoval s agregovanými daty, a proto se ani nemohu pouštět do konkrétních závěrů. Mohl bych se tak dopustit ekologické chyby.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo analyzovat územní diferenciaci volební podpory ČSSD ve volbách do PS v letech 2013–2017. Dílčími cíli bylo vymezit území volební a území stabilní volební podpory. Dále za pomoci regresních analýz určit proměnné, které nejvíce ovlivnily volební podporu ČSSD pro jednotlivé volby zvlášť. Posléze zjistit, jak vývoj proměnných od roku 2013 ovlivnil volební zisk ČSSD ve volbách do PS 2017.

Nejdříve jsem stručně popsal problematiku voleb do PS a přiblížil základní hodnoty, na kterých stojí sociálnědemokratická politika. Také jsem stručně popsal dosavadní volební zisky ČSSD ve volbách do PS. Následně jsem se již věnoval problematice volební geografie, respektive územní diferenciaci volebních výsledků. V této souvislosti jsem popsal faktory, které ji podmiňují. Jedná se např. o sociální strukturu společnosti nebo stav ekonomiky. Do analýzy jsem nezařadil proměnné, které by reflektovaly vliv dvou historických oblastí – Sudety a Morava. I když se jedná o území se specifickým volebním chováním, dá se toto chování vysvětlit na základě složení obyvatelstva a ekonomických vlivů.

Důležitou teorií ve vztahu k územní diferenciaci volebních výsledků byla tzv. teorie konfliktních linií. Linie rozdělují příznivce určitého politického směru na základě ideologií, sporných politických otázek nebo rozdílů v politickém chování. Ve vztahu k ČSSD jsem identifikoval dvě linie: *vlastníci–pracující* a *město–venkov*.

Uvedená teorie a popis podmiňujících faktorů mě inspirovaly při výběru nezávisle proměnných. Dále jsem vycházel i z toho, na které skupiny obyvatel je politika ČSSD primárně namířena.

Základním zdrojem dat se mi staly výsledky parlamentních voleb dostupné ze serveru volby.cz. Data o nezávisle proměnných jsem čerpal z veřejné databáze Českého statistického úřadu a ze Sčítání lidu, bytů a domů 2011. Informace o exekucích mi zaslal autor serveru *mapa exekucí* e-mailem. Dále jsem v metodologické části popsal jednotlivé nezávisle proměnné a upozornil na omezení, která s tímto typem výzkumu souvisejí. Především jsem se musel vyvarovat toho, abych výsledky analýz založených na agregovaných datech neinterpretovat na individuální rovině. Všechny analýzy jsem provedl na úrovni okresů ČR, protože se jednalo o nejmenší územní jednotku, pro niž byla všechna data dostupná.

Podpora ČSSD se v letech 2013–2017 územně příliš nelišila, i když některé změny jsem identifikoval. Do území stabilní volební podpory se nevešly některé okresy, které dosahovaly poměrově menších zisků při analýze území volební podpory pro jednotlivé volby. Naopak okresy s nejvyššími zisky jsou pro oboje volby téměř stejné. Největší podíl hlasů získávali sociální demokraté v Moravskoslezském kraji, v Olomouckém kraji, v Jihomoravském kraji, v Kraji Vysočina a v Plzeňském kraji. Jedná se především o okresy: Karviná, Blansko, Vyškov, Pelhřimov, Frýdek-Místek a Znojmo. Právě tyto okresy nejvíce naplňují charakteristiky, které jsou vzhledem k volební podpoře ČSSD nejvíce důležité.

Do regresních analýz jsem nemohl zařadit proměnné *dávky* a *vlastníci–pracující*, poněvadž by mohly způsobovat multikolinearitu mezi proměnnými.

Dle výsledků analýz měla ČSSD větší podporu v okresech s vyšší nezaměstnaností a menším podílem vysokoškoláků. Dále ČSSD získala větší podporu v okresech s rostoucím podílem osob starších 65 ti let na děti do 14 ti let a menšími průměrnými důchody. Prokázal jsem i vliv konfliktní linie *město – venkov*, jelikož ČSSD měla větší podporu v okresech s klesajícím podílem osob žijících na venkově. Asi nejzásadnějším zjištěním je, že s rostoucím podílem lidí v exekuci v okresech ČR, klesaly zisky sociálních demokratů.

Vliv vývoje některých proměnných se negativně projevil na výsledcích voleb z roku 2017. Klesající nezaměstnanost, rostoucí průměrná výše důchodů a rostoucí podíl lidí v exekuci záporně ovlivnily výsledky ČSSD ve volbách do PS 2017, kdy ČSSD získala pouhých 7,27 % hlasů.

Vzhledem k mým zjištěním by bylo zajímavé podívat se na obdobnou problematiku na individuální úrovni, a tím pádem zjistit, jaké další faktory a okolnosti formují volební chování lidí.

Summary

In the years 2013-2017, the territory support of the CSSD did not differ significantly. The districts with the highest gains are similar for both elections. The Social Democrats received the largest share of votes in the Moravian-Silesian Region, the Olomouc Region, the South Moravian Region, the Vysočina Region and the Pilsen Region. The ČSSD had more support in districts with higher-unemployment, lower proportion of university graduates, higher proportion of people over 65 years old and lower average pensions. I also demonstrated the influence of the city-country conflict line, as the ČSSD had more support in districts with a declining proportion of people living in the countryside. Probably the most important finding is that with the increasing share of people in execution in the districts of the Czech Republic, social democratic gains were falling. The impact of the development of some variables negatively influenced the results of the 2017 elections. Declining unemployment, rising average pensions and a growing proportion of people in execution within districts of Czech republic negatively affected the results of the CSSD in the elections to Chamber of Deputies in 2017.

Použitá literatura

Agnew, J. 1987. *Place and Politics*. Winchester: Unwin Hyman.

Anderson, CH. J. 2007. *The End of Economic Voting? Contingency Dilemmas and the Limits of Democratic Accountibility*. *Annual Review of Political Science* 10: 271-296.

Bernard, J., T. Kostelecký 2014. *Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voliče*. *Sociologický časopis* 50 (1): 3-28.

Bernard, J., T. Kostelecký, M. Šimon. 2004. *Existují prostorové kontextové vlivy na volební chování i v relativně nacionalizovaném stranickém systému? Příklad Česka*. *Geografie* 119 (3): 240-258.

Bernard, J. 2015. „*Teorie třídně podmíněného hlasování a její souvislosti s prostorovými vzorci volebního chování*.“ Pp. 94-116 in T. Kostelecký, R. Mikešová, M. Poláková, D. Čermák, J. Bernard, M. Šimon. *Geografie výsledků parlamentních voleb: vzorce volebního chování 1992-2013*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Blažek, J., T. Kostelecký. 1991. *Geografická analýza výsledků parlamentních voleb v roce 1990*. *Geografie – Sborník ČGS* 96 (1): 1-14.

Evans, G. 2000. *The continued significance of class voting*. *Annual review of Political Science* 3 (1): 401-407.

Havlík, V. 2010. „*Politické strany a jejich systém v letech 2006-2010*.“ Pp. 11-38 in S. Balík (eds.) *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Hloušek, V. 2002. *Koncept konfliktních linií v západní politické vědě a jeho proměny*. *Politologický časopis* 9 (2): 389-414.

Hloušek, V., Kopeček, L. 2004. *Konfliktní demokracie: moderní masová politika ve střední Evropě*. Brno: Masarykova univerzita.

Hloušek, V. 2007. *Koncept konfliktních linií a problematika evropské integrace*. *Sociologický časopis* 43 (2): 361-378.

Jehlička, P., L. Sýkora. 1991. *Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích*. Geografie – Sborník ČGS 96 (2): 81-95.

Karpíšek, Z. 2006. *Regresní analýza*. Brno: Ústav matematiky.

Kostecký, T. 2012. „Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v regionálním pohledu.“ Pp. 105-131 in L. Linek (eds.). *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Kostecký, T., D. Čermák. 2004. *Vliv teritoriálně specifických faktorů na formování politických orientací voličů*. Sociologický časopis 40 (4): 469-487.

Kysela, K. 2003. „Poslanecká sněmovna v ústavním systému České republiky.“ Pp. 2-16 in L. Linek, L. Mrklas, A. Seidlová, P. Sokol (eds.). *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav AVČR

Johnston, R. J., D. Gregory, G. Pratt, M. Watts. 2000. *Dictionary of Human Geography*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Lewis-Beck, M. S., M. Paldam. 2000. *Ecocnomy Voting: An Introductio*. Electoral Studies 19 (2-3): 113-121.

Linek, L. 2012. *Úvod: Volební výsledky, účast a vzorce podpory politických stran*. Pp. 12-29 in L. Linek (eds.). *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Linek, L., P. Lyons. 2013. *Dočasná stabilita? Volební podpora politických stran v České republice v letech 1990–2010*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Lipset, S. M., S. Rokkan. 1967. *Party systems and voter alignments: cross-national perspectives*. New York: Free Press.

Madleňák, T. 2010 *Hlavné trendy výskumu v súčasnej volebnej geografii*. Geografický časopis 62 (2): 127-145.

Mareš, P., L. Rabušic, P. Soukup. 2015. *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. Brno: Masarykova univerzita.

Mikešová, R. 2015. „*Nejvýznamnější politické strany – program, představitelé a jejich zařazení do stranických rodin.*“ Pp. 29-46 in T. Kostecký, R. Mikešová, M. Poláková, D. Čermák, J. Bernard, M. Šimon. *Geografie výsledků parlamentních voleb: vzorce volebního chování 1992-2013.* Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Mikešová, R., M. Šimon 2015. „*Teorie ekonomického hlasování a její souvislosti s prostorovými vzorci volebního chování.*“ Pp. 117-149 in T. Kostecký, R. Mikešová, M. Poláková, D. Čermák, J. Bernard, M. Šimon. *Geografie výsledků parlamentních voleb: vzorce volebního chování 1992-2013.* Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Nairn, T. 1977. *The break-up of Britain.* London: New Left Books.

Pink, M. 2005. „*Současné přístupy k volební geografii.*“ Pp. 148-162 in P. Fiala, M. Strniska (eds.) *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Pink, M. 2012. *Volební geografie v odborném prostředí České a Slovenské republiky: Úvod.* Pp. 5-15 in M. Pink (eds.) *Volební mapy České a Slovenské republiky po roce 1993: vzorce, trendy, proměny.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Pink, M., P. Voda. 2012. *Vysvětlení prostorových vzorců volebního chování v parlamentních volbách v České republice a na Slovensku v letech 1996-2010.* Pp. 201-236 in M. Pink (eds.) *Volební mapy České a Slovenské republiky po roce 1993: vzorce, trendy, proměny.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Poláková, M. 2015. „*Politický a volební systém ČR: volené instituce, typy voleb, volební zákony a organizace voleb.*“ Pp. 12-28 in T. Kostecký, R. Mikešová, M. Poláková, D. Čermák, J. Bernard, M. Šimon. *Geografie výsledků parlamentních voleb: vzorce volebního chování 1992-2013.* Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Pšeja, P. 2003. „*Strana na rozcestí? ČSSD a volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002.*“ Pp. 181-191 in L. Linek, L. Mrklas, A. Seidlová, P. Sokol (eds.) *Volby do Poslanecké sněmovny 2002.* Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Robinson, W. S. 1950. *Ecological Correlations and the Behavior of Individuals.* *American Sociological Review* 15: 351-357.

Smith, M. L., P. Matějů. 2011. *Restratifikace české politiky. Vývoj třídně podmíněného volebního chování v České republice v letech 1992–2010*. Sociologický časopis 47 (1): 33–59.

Strmiska, M., R. Chytilík, J. Šedo, O. Eibl. 2009. *Volební komplexy zemí V4: studie k pojetí víceúrovňového volebního prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Šaradín, P. 2008. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, Filosofická fakulta.

Wright, J. R. 2012. *Unemployment and the Democratic Electoral Advantage*. American Politic science review 106 (4): 685-702.

Elektronické zdroje a data

ČSÚ. Veřejná databáze. 2013, 2017. [online]. [cit.24. 5. 2018]. Dostupné z:
<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky>

ČSSD 2017. Dlouhodobý program ČSSD 2017. 2017. [online]. Brno [cit. 15. 4. 2018].
Dostupné z: <https://www.cssd.cz/data/files/20-39-sjezd-dlouhodoby-program.pdf>.

Mapa exekucí. Otevřená společnost. 2016, 2017. [online]. [cit.24. 5. 2018]. Dostupné z:
<http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

SLBD 2011. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. 2011. [online]. [cit.24. 5. 2018]. Dostupné z:
https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_#katalog=30261

Ústava ČR. 1993. [online]. [cit.10. 4. 2018]. Dostupné z:
<https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

Volby.cz. 2013, 2017.[online]. [cit.24. 5. 2018]. Dostupné z: <https://volby.cz/>

Teze bakalářské práce

Jméno studenta: Michal Mencl

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D.

Akademický rok vypsání: 2017/2018 (druhá práce)

Předpokládaný název v češtině:

Analýza volebního neúspěchu ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017

Předpokládaný název v angličtině

Analysis of the electoral failure of the CSSD in the elections to the Chamber of Deputies in 2017

Námět práce:

V roce 2013 vyhrála Česká strana sociálně demokratická (dále jen „ČSSD“) volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky s celkovým ziskem 20,45 % hlasů. Konkrétně se jednalo o 1 016 829 platných a odevzdaných obálek. Během posledních několika let doznaly volební výsledky ČSSD výrazného propadu. Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017 získali pouhých 7,27 % všech hlasů, což znamená ztrátu 648 482 voličů od roku 2013.

Obecnými charakteristikami sociálně demokratické politiky je, že se snaží redukovat rozdíly mezi sociálními třídami, a tím vytvářet prostředí, ve kterém by každý měl mít stejná sociální práva a jistoty. Jinými slovy, sociálně demokratická politika cílí na ty, kteří pomoc potřebují nejvíce (senioři, nezaměstnaní, sociálně slabší apod.). Na základě těchto charakteristik jsem identifikoval čtyři proměnné – nezaměstnanost, důchody, sociální příspěvky a exekuce. Cílem bakalářské práce bude zjistit, jestli vývoj zmíněných proměnných od roku 2013 zapříčinil volební neúspěch ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017.

Výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka

Ovlivnili vývoj nezaměstnanosti, výše důchodů, výše sociálních dávek a počty exekucí od roku 2013 volební výsledek ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017?

Dílčí otázky

1. Které z proměnných ovlivnily volební neúspěch nejvíce?
2. V jakých okresech České republiky můžeme vliv proměnných pozorovat či naopak?

3. Můžeme tento trend identifikovat i v jiných státech Evropské unie ve vztahu k politice sociálně demokratických stran?

Teoretická část

V teoretické části se nejdříve zaměřím na volby obecně. Popíšu jejich principy, přiblížím teorii prvořadých voleb a voleb do Poslanecké sněmovny. Dále se budu věnovat historii ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny od roku 1993 dodnes. Následně popíšu čtyři identifikované proměnné. V závěru teoretické části se zaměřím na to, jak socio-ekonomické faktory ovlivňují volební chování za pomoci vybraných teorií.

Analytická část

V rámci stáže v Sociologickém institutu AV ČR jsem dával dohromady všechny volební okrsky v České republice pro volby do Poslanecké sněmovny za roky 2013 a 2017 s konkrétními výsledky pro jednotlivé strany a dalšími informacemi. Tato data bych rád využil i ve své bakalářské práci. Další data jsou volně dostupná na stránkách Českého statistického úřadu nebo na stránkách Regionálního informačního servisu. Odtud budu tedy získávat informace o nezaměstnanosti, důchodech a sociálních dávkách. Informace o exekucích jsou dostupné z Centrální evidence exekucí, Rejstříku zahájených exekucí a nově vzniklého serveru Mapa exekucí. Data budu analyzovat na úrovni okresů, jelikož se jedná o nejmenší správní jednotku, pro kterou lze některé informace sehnat. Pro přípravu dat využiji MS Office Excel. Případný vliv proměnných budu zjišťovat za pomoci regresních a korelačních analýz v IBM SPSS.

Předběžná struktura práce

V úvodu nastíním problematiku a stručně představím jednotlivé části práce. Dále viz teoretická část. Dále popíšu metodologii a to, jakým způsobem jsem si připravil data pro výzkum. V další části shrnu hlavní zjištění a odpovím na výzkumné otázky. V závěru vše stručně shrnu a pokusím se vyvodit důsledky ze svých zjištění.

Předpokládaný seznam literatury

- Evans, J. A. J. (2004): Voters & Voting: An Introduction. London: Sage Publications.
The Federal Returning Officer
- Hendl, Jan. (2006): Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat. Praha: Portál

- Kostecký, T. (2004): *Metropolitan Areas in the Czech Republic – Definitions, Basic Characteristics, Patterns of Suburbanisation and Their Impact on Political Behaviour*. Praha: Sociologický ústav AV ČR
- Kostecký, T. (1993): *Volby očima geografa* in: Sýkora L. (1993): *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy
- Kostecký, T., Mikešová, R., Poláková, M., Čermák, D., Bernard, J., Šimon, M. (2015): *Geografie výsledků parlamentních voleb: vzorce volebního chování v Česku 1992-2013*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Kostecký, T., Mikešová, R., Poláková, M., Čermák, D., Bernard, J., Šimon, M. (2014): *Koho volí vaši sousedé? Prostorové vzorce volebního chování na území Česka od roku 1920 do roku 2006, jejich změny a možné příčiny*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Linek, L. (2012): *Voliči a volby 2010*. Praha: Slon.
- Lyons, P. – Linek, L. (2007): *Povaha a zdroje stranické identifikace*. In Lebeda, T. a kol. (2007): *Voliči a volby 2006*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Šaradín, Pavel. (2008): *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Údaje *VIF* a *tolerance* proměnné dávky při analýze voleb do PS 2013
(tabulka)

Příloha č. 2: Regresní model voleb do PS 2017 pro KSČM – vliv proměnné *exekuce*
(tabulka)

Příloha č. 3: Regresní model voleb do PS 2017 pro SPD – vliv proměnné *exekuce*
(tabulka)

Příloha č. 4: Regresní model voleb do PS 2017 pro ANO 2011 – vliv proměnné *exekuce*
(tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Údaje *VIF* a *tolerance* proměnné dávky při analýze voleb do PS 2013 (tabulka)

2013	Tolerance	VIF
důchody	0,318	3,145
nezaměstnanost	0,273	3,661
vzdělání	0,329	3,044
venkov-město	0,255	3,924
věk	0,699	1,43
exekuce	0,248	4,034
dávky	0,183	5,475

Zdroj: ČSÚ 2013, volby.cz 2013, SLBD 2011, vlastní zpracování

Příloha č. 2: Regresní model do PS 2017 pro KSČM – vliv proměnné *exekuce* (tabulka)

	Beta	Tolerance	VIF
důchody	-0,169	0,415	2,412
nezaměstnanost	0,233	0,658	1,519
vzdělání	-0,289	0,336	2,976
venkov-město	0,264	0,341	2,936
exekuce	0,203	0,331	3,018
věk	0,136	0,69	1,448

Zdroj: ČSÚ 2017, volby.cz 2017, SLBD 2011, vlastní zpracování

Příloha č. 3: Regresní model voleb do PS 2017 pro SPD – vliv proměnné *exekuce* (tabulka)

	Beta	Tolerance	VIF
důchody	-0,448	0,415	2,412
nezaměstnanost	0,382	0,658	1,519
vzdělání	-0,09	0,336	2,976
venkov-město	-0,22	0,341	2,936
exekuce	0,046	0,331	3,018
věk	0,009	0,69	1,448

Zdroj: ČSÚ 2017, volby.cz 2017, SLBD 2011, vlastní zpracování

Příloha č. 4: Regresní model voleb do PS 2017 pro ANO 2011 – vliv proměnné *exekuce*
(tabulka)

	Beta	Tolerance	VIF
důchody	-0,005	0,415	2,412
nezaměstnanost	0,164	0,658	1,519
vzdělání	-0,59	0,336	2,976
venkov-město	-0,276	0,341	2,936
exekuce	0,277	0,331	3,018
věk	-0,013	0,69	1,448

Zdroj: ČSÚ 2017, volby.cz 2017, SLBD 2011, vlastní zpracování